

รายงานการประชุมพิจารณาผลการศึกษาเบื้องต้นโครงการศึกษาทบทวนและจัดทำ
ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการระบบการเงินการคลังด้านวัคซีนของประเทศไทย

วันพุธที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2563 เวลา 13:30-16:30 น.

ณ ห้องประชุม 1-2 โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ

อาคาร 6 ชั้น 6 กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข นนทบุรี

หรือทางโปรแกรมประชุมทางไกล zoom

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นพ.จักรกริช	ไฉ่วศิริ	สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
2. นพ.กฤษ	ลีทองอิน	สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
3. ภญ.สมฤทัย	สุพรรณกุล	สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
4. นพ.วิชัย	โชควิวัฒน์	สถาบันพัฒนาการคุ้มครองการวิจัยในมนุษย์
5. ภญ.ศิริรัตน์	เตชะธวัช	สถาบันวัคซีนแห่งชาติ
6. นางสาวอัญญรัตน์	ธรรมเจริญ	สถาบันวัคซีนแห่งชาติ
7. นางสาวณัฐญา	อนุรัฐพันธุ์	สถาบันวัคซีนแห่งชาติ
8. นายอภิชาติ	ก้องเสียง	สถาบันวัคซีนแห่งชาติ
9. ศ. พญ.บุญมี	สถาปัตยกรรมศาสตร์	คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
10. ภญ.วรรณิษา	เกียรติวี	สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
11. พญ.ปิยนิตย์	ธรรมาภรณ์พิลาศ	กรมควบคุมโรค
12. นายนิรุติ	นิรุติธรรมธรา	กองบริหารการคลัง กรมควบคุมโรค
13. ภก.ปิฐพล	รัตนจินดา	องค์การเภสัชกรรม
14. นายสุธน	เชยคำแหง	สำนักงบประมาณ
15. ดร. ภญ.เนตรนภิส	สุขนวนิช	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
16. ดร. ภญ.ศรีเพ็ญ	ตันติเวสส	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
17. นางสาวชุตินา	คำดี	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
18. ภญ.พรธิดา	หัตถ์โนนตุ่น	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
19. นายฐาปนา	แสนราช	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ

เริ่มประชุม 13:30 น.

ดร. ภญ.เนตรนภิส สุขนวนิช ประธานการประชุม กล่าวเปิดการประชุมและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการประชุม จากนั้น นางสาวชุตินา คำดี นักวิจัยจากโครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ (HITAP) นำเสนอข้อมูลโดยสังเขปของโครงการ “การศึกษาทบทวนและจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการระบบการเงินการคลังด้านวัคซีนของประเทศไทย” (เอกสารแนบ 1) ซึ่งที่ประชุมมีข้ออภิปราย ดังนี้

1. ขอบเขตการศึกษา

ที่ประชุมสอบถามเกี่ยวกับการศึกษากระบวนการขึ้นทะเบียนวัคซีนโดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ส่งผลกระทบต่อระยะเวลาของการมีวัคซีนในประเทศไทย (availability) ทั้งนี้ ทีมวิจัยชี้แจงว่าขอบเขตของการศึกษานี้พิจารณาเฉพาะกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดชุดสิทธิประโยชน์ด้านวัคซีนทั้งก่อนและหลังมีหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเท่านั้น ไม่รวมกระบวนการขึ้นทะเบียนวัคซีนโดย อย.

นอกจากนี้ ที่ประชุมเสนอให้เพิ่มข้อมูลประวัติศาสตร์ของการให้วัคซีนในประเทศไทยก่อนการมีแผนงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคในปี พ.ศ. 2520 เนื่องจากได้มีการให้วัคซีนในบางพื้นที่ของประเทศแล้ว รวมถึง เสนอให้ทีมวิจัยมุ่งเน้นศึกษากลไกการเงินการคลังด้านวัคซีนและการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคมกกว่า การศึกษากระบวนการบริหารจัดการด้านวัคซีนเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

2. ผลการศึกษา

2.1. ภาพรวมของผลการศึกษา

ที่ประชุมเห็นว่าการเปรียบเทียบข้อดี-ข้อเสีย/ปัญหาของแนวทางการดำเนินงานในแต่ละช่วงเวลา (เช่น การกำหนดชุดสิทธิประโยชน์ใน slide ที่ 20) อาจจะไม่เหมาะสม เนื่องจากการดำเนินงานในแต่ละช่วงเวลาขึ้นอยู่กับสถานการณ์และปัจจัยหลาย ๆ ด้าน เช่น ทรัพยากรบุคคล เทคโนโลยี ทั้งนี้ ที่ประชุมเสนอให้ทีมวิจัยนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบวิวัฒนาการของการดำเนินงานในแต่ละช่วงเวลา พร้อมระบุจุดเด่นและจุดด้อยตามหลักธรรมาภิบาล (good governance) เช่น การมีส่วนร่วม การถ่วงดุลอำนาจ รวมถึงผลลัพธ์ของการดำเนินงานในแต่ละช่วงเวลา เช่น อัตราการสูญเสียวัคซีน หรืองบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงาน ซึ่งจะช่วยให้เห็นถึงประสิทธิภาพการดำเนินงานได้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ ที่ประชุมเห็นว่าข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของการศึกษาบางส่วนขัดกับกฎหมายหรือข้อบังคับของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงเสนอให้ทีมวิจัยศึกษาประเด็นด้านกฎหมายและความเป็นไปได้ของข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในแต่ละทางเลือกเพิ่มเติม รวมถึงเสนอให้ทีมวิจัยประเมินความสอดคล้องของการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ กับบทบาทและอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เหมาะสมต่อไป

ที่ประชุมได้แสดงความกังวลต่อการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลที่มาจากการสัมภาษณ์ เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนหรือให้ข้อมูลที่ขัดแย้งกัน ดังนั้น ทีมวิจัยต้องมีแนวทางตรวจสอบความแม่นยำ ความสอดคล้อง และความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่เหมาะสม

2.2. การกำหนดชุดสิทธิประโยชน์ด้านวัคซีน

ที่ประชุมให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพิจารณาคัดเลือกวัคซีนเข้าสู่บัญชียาหลักแห่งชาติว่า คณะอนุกรรมการพัฒนาวัคซีนหลักแห่งชาติมีกระบวนการเปิดรับรายการวัคซีนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน รวมทั้งรับข้อเสนอจากคณะอนุกรรมการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค (ACIP) ซึ่งได้จัดลำดับความสำคัญของรายการวัคซีนที่เสนอ ทั้งนี้ ที่ประชุมเสนอให้ทีมวิจัยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลการกำหนดชุดสิทธิประโยชน์ระหว่างปี พ.ศ. 2520-2562 (slide ที่ 16) เช่น ปีที่มีการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อพิจารณารายการวัคซีนที่เสนอเข้าสู่บัญชียาหลักแห่งชาติ รวมถึงปีที่เริ่มกระบวนการมีส่วนร่วมจากกองทุนประกันสุขภาพ

นอกจากนี้ ที่ประชุมเห็นว่าการคัดเลือกวัคซีนเพื่อบรรจุในแผนงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคหรือบัญชียาหลักแห่งชาติควรพิจารณาอย่างรอบด้านและใช้กระบวนการที่มีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยไม่ควร

ประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานในเรื่องของเวลาที่ใช้พิจารณา เพราะการพิจารณาที่สั้นอาจไม่เป็นผลดีเสมอไป ตัวอย่างเช่น การให้วัคซีนใหม่ในต่างประเทศที่ใช้เวลาพิจารณาคัดเลือกวัคซีนสั้นเกินไปทำให้เกิดปัญหาด้านความปลอดภัยในภายหลัง

ยิ่งไปกว่านั้น ที่ประชุมเห็นว่ากระบวนการพิจารณาคัดเลือกวัคซีนเข้าสู่บัญชียาหลักแห่งชาติเพิ่งได้รับการปรับปรุงเมื่อปี พ.ศ. 2562 โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาวัคซีนหลักแห่งชาติขึ้นมาใหม่ ซึ่งต้องรอเวลาระยะหนึ่งเพื่อประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการ ดังนั้น ทีมวิจัยไม่ควรพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการปรับปรุงหน่วยงานในขณะนี้ แต่ควรมุ่งเน้นการพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในกระบวนการอื่นที่พบปัญหาจากการดำเนินงาน

2.3. งบประมาณและการบริหารงบประมาณ

ที่ประชุมเสนอให้ทีมวิจัยเพิ่มการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของการบริหารงบประมาณในแต่ละช่วงเวลาตามหลักการอภิบาลระบบที่ดี รวมถึงการบริหารงบประมาณในช่วงรอยต่อของการเปลี่ยนผ่านผู้รับผิดชอบงบประมาณจากกรมควบคุมโรคมาเป็นสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)

นอกจากนี้ ที่ประชุมให้ความเห็นต่อผลการศึกษาว่า การจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดซื้อวัคซีนตามแผนงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคของ สปสช. มีความเหมาะสมแล้ว เนื่องจากการกำหนดให้งบประมาณสำหรับการจัดซื้อวัคซีนรวมระดับประเทศ (National Priority Program: NPP) อยู่ภายใต้งบประมาณของการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค (Health Promotion and disease prevention: P&P) ทำให้การบริหารงบประมาณมีความยืดหยุ่น รวมถึงผู้บริหารงบประมาณสามารถเสนอแผนเพื่อขอใช้งบประมาณที่เหลือจากการดำเนินงานในแผนงานอื่น ๆ ได้

อย่างไรก็ตาม ที่ประชุมให้ความเห็นต่อข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการพัฒนาการจัดเก็บภาษีเพิ่มเติม (slide ที่ 31) ว่าเป็นข้อค้นพบที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมในต่างประเทศและจำเป็นต้องมีการศึกษารายละเอียดของกลไกการจัดเก็บภาษีของประเทศไทย รวมถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงกลไกการจัดเก็บภาษีเพิ่มเติม

2.4. การจัดทำแผนจัดซื้อ จัดซื้อและกระจายวัคซีน

ที่ประชุมให้ข้อมูลว่า การกำหนดคุณลักษณะเฉพาะ (specification) ของวัคซีนเพื่อใช้สำหรับจัดซื้อวัคซีนภายใต้แผนงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค เป็นหน้าที่ของคณะทำงานจัดทำหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการจัดซื้อยา ซึ่งประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายภาคส่วน เช่น แพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้แทนคณะกรรมการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค (ACIP) และผู้แทนองค์การเภสัชกรรม โดยคุณลักษณะเฉพาะนั้นต้องสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค เช่น สายพันธุ์ หรือกลุ่มประชากรเป้าหมาย

นอกจากนี้ ที่ประชุมให้ความเห็นต่อข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในหลายประเด็น ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- (1) การกำหนดให้เครือข่ายโรงพยาบาลราชวิถีทำหน้าที่จัดซื้อวัคซีนขัดกับภารกิจและอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของโรงพยาบาลฯ
- (2) การเสนอให้องค์การเภสัชกรรมเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณในการทำงานแก่เครือข่ายโรงพยาบาลราชวิถีไม่เหมาะสม เนื่องจากองค์การเภสัชกรรมมีบทบาทในการผลิตและจำหน่ายวัคซีน ดังนั้น การสนับสนุนงบประมาณให้เครือข่ายโรงพยาบาลราชวิถีซึ่งทำหน้าที่จัดซื้อวัคซีนอาจทำให้เกิดความไม่โปร่งใสและผิดต่อกฎหมาย

- (3) การเสนอให้กรมควบคุมโรคทำหน้าที่จัดซื้อจัดหาวัคซีนไม่เหมาะสม เนื่องจากกรมควบคุมโรคทำหน้าที่เป็นกรมวิชาการและมีการบริหารงบประมาณในแนวดิ่ง ซึ่งอาจไม่มีความคล่องตัวเมื่อเทียบกับการบริหารงบประมาณโดย สปสช. ดังนั้น กรมควบคุมโรคควรทำงานร่วมกับ สปสช. ในการสนับสนุนทางด้านวิชาการให้แก่หน่วยบริการ เช่น แนวทางการบริหารระบบลูกโซ่ความเย็น
- (4) การเสนอให้มีการทำสัญญาจัดซื้อวัคซีนในระยะยาว (multi-year tender) ไม่ได้มีข้อจำกัดในแง่ของการผูกติดราคาเป็นเวลานานเนื่องจากประเทศไทยจะทำสัญญาตามงบประมาณที่ได้รับในแต่ละปี หากแต่บริษัทที่มีความกังวลเรื่องการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเงินระหว่างสกุลเงินไทยและสกุลเงินต่างประเทศทำให้ไม่ยากทำสัญญาจัดซื้อวัคซีนในระยะยาวกับประเทศไทย นอกจากนี้ แม้ว่าจะมีข้อเสนอให้ประเทศไทยสามารถทำสัญญาจัดซื้อวัคซีนในระยะยาวได้อาจไม่สามารถแก้ปัญหาการขาดคร่าววัคซีนได้ เนื่องจากบริษัทผู้ผลิต/นำเข้าวัคซีนมักจำหน่ายวัคซีนให้กับประเทศที่ให้ราคาสูง โดยยอมชดใช้ค่าปรับตามสัญญาให้กับประเทศไทย
- (5) การเสนอให้ทำสัญญาจัดซื้อวัคซีนในระยะยาวและทำสัญญาจัดซื้อวัคซีนมากกว่า 1 บริษัท จำเป็นต้องมีการแก้ไขพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 แต่ไม่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติความมั่นคงด้านวัคซีนแห่งชาติ
- (6) การเสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายและให้อำนาจหน้าที่แก่ สปสช. ในการจัดซื้อจัดหาวัคซีนร่วมกับองค์กรเภสัชกรรมมีความเป็นไปได้น้อย โดยปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุนการแก้ไขกฎหมายคือการใช้อำนาจพิเศษตาม มาตรา 44
- (7) ทีมวิจัยควรพิจารณาความเป็นไปได้ของข้อเสนอในการรวมศูนย์จัดซื้อจัดหาโดยหน่วยงานจัดซื้อส่วนกลาง (national procurement center) เนื่องจากอาจขัดกับกฎหมายและข้อบังคับของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.5. การสนับสนุนด้านการเงินสำหรับทรัพยากรที่จำเป็นในการให้บริการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค

ที่ประชุมเห็นว่างบประมาณที่ใช้สำหรับสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นในการให้บริการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคในปัจจุบันไม่มีปัญหา เนื่องจากมีการกำหนดให้เป็นหน้าที่ของหน่วยบริการที่ต้องจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นต่อการให้บริการ โดย สปสช. มีการจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งในรูปแบบงบค่าเสื่อมให้แก่หน่วยบริการสำหรับซ่อมแซมครุภัณฑ์ตามรายการที่กำหนด อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาในครั้งนี้ขาดการพิจารณาการสนับสนุนงบประมาณให้แก่หน่วยบริการเอกชน

ปิดการประชุม 17:00 น.

ภญ.พรธิดา หัตถ์โนนตุ่น

ผู้จัดรายงานการประชุม

นางสาวชุตินา คำดี

ผู้ตรวจรายงานการประชุม